

УДК 929.52(477.8)''16/17''

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/his.2022.54.11613>

НАЩАДКИ НОСІВСЬКОГО СТАРОСТИ, ПОЛКОВНИКА ГРИГОРІЯ ГУЛЯНИЦЬКОГО У ПЕРЕМИШЛЬСЬКІЙ ЗЕМЛІ (ДРУГА ПОЛОВИНА XVII – ПЕРША ПОЛОВИНА XVIII ст.)

Ігор СМУТОК

Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка,
кафедра всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін,
вул. Івана Франка, 36, Дрогобич, 82100, Україна
e-mail: smutokigor@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5430-163X>

Родина Григорія Гуляницького вимушено переселилася на терени Перемишльщини наприкінці 1660-х – на початку 1670-х рр. та осіла у с. Тершові Самбірської економії. Григорій одружився з Анною Хмельницькою Пашкевич. У такий спосіб він поріднився з Хмельницькими. Подружжя поховане у Лаврівському монастирі поблизу м. Старого Самбора. Нащадки Григорія та Анни представлені трьома поколіннями, котрі до середини XVIII ст. проживали на теренах Перемишльської і Сяноцької земель. Зокрема, вони мали четверо синів (Іван, Георгій / Юрій, Олександр, Григорій) та четверо дочок (Анна, Анастасія, Маріанна, Катерина). Іван (1676–1703) успадкував по батьку титул носівського старости, замолоду перебував при королівському дворі та служив у війську. Він двічі одружувався. Його нащадки переселилися до Сяноцької землі, де були знані до середини XVIII ст. Георгій / Юрій (1681–1697) обіймав уряд гостинського чашника. Він мав трьох синів і дочку, які у першій половині XVIII ст. проживали у Сяноччині. Олександр (1690–1718) залишився у с. Тершові Перемишльської землі. Замолоду він відбував військову службу. Його спадкоємцем став син Йосиф, бузький підчаший (з 1728 р.). Як засвідчують шлюби нащадків Г. Гуляницького, господарська діяльність, суспільні інтенції тощо, вони цілком інтегрувалися до місцевого шляхетського соціуму. Дочки і сини Григорія поріднилися з місцевими шляхетськими родами. Подібної шлюбної політики дотримувалися й внуки від сина Олександра, котрі продовжували мешкати на Перемишльщині. Натомість нащадки Івана / Яна та Георгія / Юрія, опинившись на Сяноччині, родичаються з місцевою католицькою шляхтою. Сини і внуки Григорія намагалися реалізувати себе на суспільному поприщі. Втім, рівня свого батька і діда жоден з них не досягнув. Їхня діяльність не виходила поза межі звичної моделі суспільних практик, прийнятих у місцевому рядовому шляхетському середовищі: спроби реалізувати себе на військовій та двірській службі, спорадична участь у місцевому шляхетському сеймику та набуття земських урядів як маркеру певного суспільного статусу.

Ключові слова: генеалогія, козацько-старшинські роди, Гуляницькі, козацька старшина, Перемишльська земля, перемишльська шляхта.

Неспокійні десятиліття після смерті Богдана Хмельницького розвели колишніх соратників великого гетьмана по різних політичних таборах. Хтось тримався російського царя, хтось покладався на польського короля, хтось шукав союзу з кримським ханом та Портою. Зрештою, частина козацької старшини впродовж життя неодноразово змінювала політичні вподобання й засвідчувала свою

прихильність і московитам, і полякам, і туркам з татарами. Не дивно, що за таких обставин їхнє життя було сповнене несподіваних злетів і падінь. Набуття або втрата певних посад і суспільного статусу нерідко супроводжувалося докорінними змінами місця проживання та оточення. Доля таких політичних мігрантів та їхніх нащадків складалася по-різному, і в багатьох випадках вона залишається й до наших днів оповита таємницею.

Серед тих, хто тоді змушений був переселитися на терени Руського воєводства й далі на захід, найбільш знаним є гетьман Іван Виговський. Втім, його випадок непоодинокий. Товариство І. Виговському склала й низка інших представників козацької старшини, зокрема й носівський староста, ніжинський і корсунський полковник Григорій Гуляницький та його сім'я.

Основні віхи життя та політичної кар'єри Г. Гуляницького добре знані. Про це докладно писав Збігнев Вуйцик¹, а згодом – Валерій Степанков². До цієї постаті зверталися Юрій Мицик³, Володимир Кривошея⁴, Станіслав Степенькін⁵. Втім, про перебування Г. Гуляницького на Перемишльщині та його родинне оточення дослідники інформують вкрай скупо. Вказувалося, що Г. Гуляницький у 1667 р. отримав королівський привілей на с. Тершів (тепер – село у Самбірському р-ні Львівської обл.). Відомості про нащадків Григорія обмежувалися згадкою про четверо дітей, народжених у шлюбі з Анною Хмельницькою: синів звали Андрій та Антон, а дві невідомі на ім'я доньки вийшли заміж за Казимира Грабовського і Олександра Блажівського⁶. Виявлений нами документальний матеріал, почерпнутий з перемишльських гродських і земських актів другої половини XVII – першої половини XVIII ст., дозволяє суттєво доповнити та уточнити цю інформацію.

Отже, Григорій Гуляницький перебрався з родиною у передгір'я Карпат, де отримав у пожиттєве володіння с. Тершів Самбірської економії. Докладні обставини і час переселення невідомі. Можливо, це сталося одразу по отриманню королівського привілею у 1667 р., можливо, згодом. Однак беззаперечним фактом є те, що на початку 1670-х рр. Гуляницькі вже згадуються

---

¹ Zbigniew Wójcik, “Hulanicki Hrehory h. Ulanicki”, *Polski Słownik Biograficzny*, t. X, zeszyt 44. (Wrocław–Warszawa–Kraków: PAN, 1963), 88–89.

² Валерій Степанков, “Гуляницький Григорій”, *Полководці Війська Запорізького: Історичні портрети*, кн. 1. (К.: Видавничий дім “КМ Академія”, 1998), 81–100.

³ Юрій Мицик, “Гуляницький (Гуляльницький) Григорій”, *Києво-Могилянська академія в іменах XVII–XVIII ст.* Енциклопедичне видання. (К.: Видавничий дім “КМ Академія”, 2001), 161.

⁴ Володимир Кривошея, *Козацька еліта Гетьманщини*. (К.: ІПІЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України, 2008), 141–142.

⁵ Станіслав Степенькін, “Наказний гетьман сіверський Григорій Гуляницький”, *Сіверщина в історії України* (2014): 92–93.

⁶ Уперше ці відомості подав Адам Бонецький у статті про Гуляницьких (Adam Boniecki, *Herbarz polski*, t. 7: *Grabowscy – Hulkiewiczowie*. (Warszawa: skład główny Gebethner i Wolff w Warszawie, 1904), 392). Решта дослідників-біографістів продублювали їх, суттєво нічим не доповнивши.

серед місцевого поспільства. Про них, зокрема, дізнаємося із виданого у березні 1671 р. судового позову лісничого Старосільської жупи Самбірської економії Йоана Пйорковського, котрий звинувачував Г. Гуляницького та його слуг у побитті та ув'язненні позивача⁷. Згадується Г. Гуляницький і серед свідків у заповіті Катерини з Височанських Терлецької, укладеному 1 березня 1671 р. у с. Лінина Велика неподалік Тершова⁸.

У своєму володінні Григорій надовго не засидівся, адже активна політична діяльність та залученість у козацьких справах вимагала його присутності на Правобережній Україні. Після березня 1671 р. акти місцевого гроду практично не фіксують його перебування на Перемишльщині: за період до 1675 рр. маємо лише одну згадку про перебування Григорія Гуляницького у Тершові. Йдеться про шлюбну угоду однієї з його дочок з 30 січня 1674 р.⁹ Через півтора року Григорій помер. Тіло покійного було доправлено додому й поховано у Лаврівському монастирі, що за декілька кілометрів від Тершова¹⁰.

Дружиною Григорія була згадана вище Анна, котра в одному із документів у 1679 р. записана з прізвищем Хмельницька¹¹, а в інших іменується Анною Пашкевич¹². Можемо лише гадати, яким чином вона була пов'язана з Богданом Хмельницьким. Найбільш доречним видається припущення, що це – донька Павла Яненка Хмельницького, племінника гетьмана. В той час як одна із його дочок була заміжньою за гетьманом Петром Дорошенком¹³, інша – згадана Анна – могла стати дружиною Г. Гуляницького. Опосередковано на користь цієї версії промовляє прізвище Пашкевич. Втім, це лише припущення.

Анна по смерті чоловіка отримала королівське підтвердження на с. Тершів, як зазначено у документі: “*in vim значных в оучужніе одваг у заслуг мѣжа swego*”¹⁴. Вона виступає на сторінках перемишльських актів до кінця 1670-х рр., конфліктуючи з місцевими вйтами і громадою Тершова. Так, у 1675 р. Анна з сином Іваном наказали слугам схопити місцевого мельника, котрий підлягав юрисдикції вйтів. Акція супроводжувалася нищенням майна та обладнання млину. Поза тим, вйти звинувачували слуг Гуляницьких у захопленні громадської толоки, декількох волів і коней та завданні тілесних ушкоджень Сеньку

⁷ Центральний державний історичний архів України у Львові (далі – ЦДІА України у Львові), ф. 13 (Перемишльський гродський суд), оп. 1, спр. 411 (Чистова книга донесень, 1671 р.), арк. 2164–2165.

⁸ Там само, спр. 410 (Чистова книга донесень, 1671 р.), арк. 1109–1112.

⁹ Там само, спр. 433 (Чистова книга донесень, 1680 р.), арк. 2505–2506.

¹⁰ Там само, спр. 457 (Чистова книга донесень, 1692 р.), арк. 2030.

¹¹ Там само, ф. 14 (Перемишльський земський суд), оп. 1, спр. 141 (Чистова книга угод і донесень, 1679 р.), арк. 766, 767.

¹² Там само, спр. 136 (Чистова книга угод і донесень, 1673 р.), арк. 430.

¹³ Ярослав Дашкевич, *Постаті: нариси про діячів історії, політики, культури*. (Львів: Львівське відділення ІУАД ім. М. С. Грушевського НАНУ, Літературна агенція “Піраміда”, 2007), 104.

¹⁴ ЦДІА України у Львові, ф. 13, оп. 1, спр. 422 (Чистова книга донесень, 1677 р.), арк. 1321–1324.

Тершівському¹⁵. Сторони досягнули замирення 9 липня 1676 р. та зобов'язалися поважати майнові права один одного. Однак 12 травня 1678 р. тершівські подали чергову протестацію до перемишльського гроду, згадуючи попередні кривди й долучивши до них нові¹⁶. Окрім Тершова, Анна утримувала половину вйтівства у с. Сушиця, що у тій же Самбірській економії. На це вказує одна з протестацій, подана нею до перемишльського гродського суду 1685 р. проти Владислава Красовського, власника іншої половини вйтівства у цьому ж селі. Причиною непорозуміння між ними було ув'язнення та побиття двох підданих Гуляницької¹⁷. Коли і за яких обставин вказана нерухомість була надана Анні – невідомо. Померла вона невдовзі після 1690 р., перед тим уклавши заповіт. Рухоме майно та кошти розподілила між дітьми, окремо записала 1 100 зл. для Лаврівського монастиря та розпорядилася поховати себе у ньому обабіч чоловіка та дочок¹⁸.

Наступне покоління Гуляницьких представлено чотирма синами і п'ятьма дочками Григорія та Анни Хмельницької Пашкевич.

Анна (1679), Анастасія (1674–1690) та Маріанна (1678–1708), досягнувши повноліття, побралися з місцевими шляхтичами з Перемишльської землі православного / греко-католицького віровизнання. Шлюбні угоди Анастасії та Маріанни дозволяють з'ясувати матеріальні обставини одруження. Наприклад, Анастасія отримала в якості посагу 3 000 зл., з них 1 000 зл. батьки зобов'язалися видати “*w kleynotach, perlach i inym ochędostwie*”, тобто коштовностями та цінними речами. Вказані виплати записувалися на маєтку чоловіка¹⁹. Угоди додатково скріплювалися реформаційними записами та зреченнями дочок з прав на батьківські маєтності. Шлюбна угода Анни не зберіглася. Втім, реформаційний акт для неї на 2 000 зл., внесений до перемишльських земських книг²⁰, дозволяє говорити про однакові умови виплати посагів усім трьом донькам.

Анна стала дружиною Івана Терлецького Макаровича (1666–1689). Для нього це був не перший і, зрештою, не останній шлюб. Іван належав до руської шляхти середніх статків. Його володіння зосереджувалися у с. Терло, Розсохи і Любохова неподалік м. Перемишля. З Анною Іван прожив декілька років: на початку 1690-х рр. його дружиною вже виступає Галя Дубравська²¹. У Івана

¹⁵ ЦДДА України у Львові, ф. 13, оп. 1, спр. 422 (Чистова книга донесень, 1676 р.), арк. 393.

¹⁶ Там само, спр. 425 (Чистова книга донесень, 1678 р.), арк. 1678.

¹⁷ Там само, спр. 442 (Чистова книга донесень, 1685–1686 рр.), арк. 2101.

¹⁸ Там само, спр. 457 (Чистова книга донесень, 1692 р.), арк. 2028–2031.

¹⁹ Там само, спр. 433 (Чистова книга донесень, 1680 р.), арк. 2505–2506.

²⁰ Там само, ф. 14, оп. 1, спр. 141 (Чистова книга угод і донесень, 1679 р.), арк. 766, 767–768.

²¹ Там само, ф. 13, оп. 1, спр. 253 (Чорнова книга вписів угод, 1754 р.), арк. 529; спр. 419 (Чистова книга донесень, 1675 р.), арк. 380, 433, 499, 505, 1251, 1299, 1454, 1912, 2091; спр. 423 (Чистова книга донесень, 1677 р.), арк. 799; спр. 424 (Чистова книга донесень, 1677 р.), арк. 1306; спр. 425 (Чистова книга донесень, 1678 р.), арк. 1091; спр. 434 (Чистова книга донесень, 1681–1682 рр.), арк. 1088; ф. 14, оп. 1, спр. 141 (Чистова книга угод і донесень, 1679 р.), арк. 766, 767; ф. 15 (Сяноцький гродський суд), оп. 1, спр. 194 (Чистова книга донесень, 1688 р.), арк. 1056.

було декілька дітей, однак з Анною Гуляницькою – лише син Георгій. Останній у 1697 р. разом зі зведеним старшим братом Йоаном Гаврилом Терлецьким продали батьківські землі у с. Терло сяноцькому гродському писарю Франциску Станіславу Глінці²².

Анастасія вийшла заміж за Петра Яворського Петрашевича (1651–1680), котрий належав до родової спільноти Яворських й був представником однієї з найзаможніших родин. Петро володів маєтками у с. Турка і Явора та утримував королівські землі у с. Кружики²³. Для нього це був другий шлюб, для Анастасії – перший. Подружжя не мало дітей. По смерті чоловіка Анастасія вдруге побралася, цього разу з Григорієм Яворським Перковичем (1663–1682), власником земельного наділу в с. Турка²⁴. Григорій за мірками місцевого руського шляхетського соціуму належав до шляхти середнього достатку. Його родина поступалася заможністю Яворським Петрашевичам²⁵, однак компенсувала це активною суспільною позицією. Яворські Перковичі впродовж другої половини XVII ст. долучалися до військової справи й відбували службу у гусарських і панцерних хоругвах польського війська. Сам Григорій згадується у 1670 р. як товариш хоругви серадзького воєводи Феліціана Потоцького²⁶. У другому шлюбі Анастасія народила трьох синів – Андрія (1686–1734), Георгія

²² Там само, ф. 9 (Львівський гродський суд), оп. 1, спр. 438 (Чистова книга донесень, 1679 р.), арк. 767.

²³ Там само, ф. 13, оп. 1, спр. 377 (Чистова книга донесень, 1651 р.), арк. 1314; спр. 379 (Чистова книга донесень, 1653 р.), арк. 487; спр. 382 (Чистова книга донесень, 1655 р.), арк. 689; спр. 386 (Чистова книга донесень, 1658 р.), арк. 421–425; спр. 414 (Чистова книга донесень, 1672–1673 рр.), арк. 2512; спр. 418 (Чистова книга донесень, 1674–1675 рр.), арк. 1830; спр. 426 (Чистова книга донесень, 1678 р.), арк. 3349; спр. 429 (Чистова книга донесень, 1679 р.), арк. 1062, 1270; спр. 431 (Чистова книга донесень, 1680 р.), арк. 36, 898; спр. 433 (Чистова книга донесень, 1680 р.), арк. 2505–2506, 2527; спр. 434 (Чистова книга донесень, 1681–1682 рр.), арк. 402; ф. 14, оп. 1, спр. 143 (Чистова книга угод і донесень, 1681 р.), арк. 513.

²⁴ Там само, ф. 13, оп. 1, спр. 136 (Чистова книга вписів угод, 1681–1682 рр.), арк. 430; спр. 406 (Чистова книга донесень, 1669 р.), арк. 1256–1257; спр. 411 (Чистова книга донесень, 1671 р.), арк. 1682, 1715, 2753; спр. 412 (Чистова книга донесень, 1671 р.), арк. 754, 1789; спр. 413 (Чистова книга донесень, 1672 р.), арк. 1403; спр. 414 (Чистова книга донесень, 1672–1673 рр.), арк. 1486; спр. 417 (Чистова книга донесень, 1674 р.), арк. 1501–1502; спр. 418 (Чистова книга донесень, 1674–1675 рр.), арк. 49; спр. 424 (Чистова книга донесень, 1677 р.), арк. 2072; спр. 425 (Чистова книга донесень, 1678 р.), арк. 161; спр. 428 (Чистова книга донесень, 1679 р.), арк. 1895; спр. 430 (Чистова книга донесень, 1679 р.), арк. 3123; спр. 434 (Чистова книга донесень, 1681–1682 рр.), арк. 1321; ф. 14, оп. 1, спр. 146 (Чистова книга угод і донесень, 1687 р.), арк. 645; спр. 351 (Чистова книга декретів, 1663–1668 рр.), арк. 65; спр. 352 (Чистова книга декретів, 1668–1669 рр.), арк. 410; спр. 354 (Чистова книга декретів, 1673 р.), арк. 486.

²⁵ Згідно ревізії Перемишльської землі 1698 р., Яворські Петрашовичі володіли у с. Турка трьома десятками підданих, млином і корчмою. Яворські Перкевичі, яких нараховувалося п'ять–шість сімей, утримували земельні наділи з чотирма підданими. (Там само, ф. 14, оп. 1, спр. 258 (Книга перевірки населених пунктів, 1692 р.), арк. 128).

²⁶ Там само, ф. 13, оп. 1, спр. 407 (Чистова книга донесень, 1670 р.), арк. 121; спр. 409 (Чистова книга донесень, 1670 р.), арк. 1406, 1972–1973.

(1686), Базилія (1687–1704)²⁷. На середину 1680-х рр. Григорій Яворський Перкович вже був покійним. Анастасія взяла шлюб утретє, на цей раз з Миколаєм Микулінським²⁸. Подружжя осіло у с. Созані коло м. Старого Самбора, де Микулінський тримав у заставі від якогось незнаного з імені Полянського масток²⁹. Пізніших відомостей про Анну не віднайдено.

Маріанна стала дружиною Олександра Блажівського Миговича (1646–1706), вихідця із відомої у місцевому руському шляхетському середовищі родини. Олександр володів частиною с. Угерці та мав наділ у с. Турйому коло м. Самбора. У подружжя було щонайменше двоє дітей – Михайло (1703–1752), бидгоський війський (з 1719 р.), та Анна, у чернецтві – Олександра, ігуменя смільницького жіночого монастиря (1718–1722)³⁰. Нашадки Маріанни та Олександра Блажівського згадуються серед перемишльської шляхти до кінця XVIII ст.³¹

Четверта дочка Г. Гуляницького – Петронелла (1681 р.) – стала дружиною Вацлава Одреховського, шляхтича з Сяноцької землі, власника с. Любків та вйїтїства у с. Одрехова. Відомо напевне, що подружжя мало сина Михайла³². Можливо, п'ятою дочкою Г. Гуляницького була Катерина. Вона згадується лишень одного разу, у документі, що з'явився по її смерті. Її чоловік Стефан Ступницький, що походив, напевне, з відгалуження тих Ступницьких, що осіли на Стрийщині у с. Наньові, у 1711 р. зобов'язався виплатити своєму швагрові Олександру Гуляницькому 500 зл.³³

Четверо синів Григорія – Іван / Ян (1676–1703), Георгій / Юрій (1681–1697), Олександр (1690–1718), Григорій (1690 р.) успадкували по батьках рухоме та нерухоме майно. Зокрема, брати отримали від матері записи по 5 000 зл. кожному. Старший Іван / Ян ще за життя батьків розпоряджався вказаними коштами, Георгію / Юрію вони виплачувалися із відсотків, які стягувалися з 12 000 зл., позичених у свій час Анною Гуляницькою власникам с. Радошичі у Сяноцькій землі. Молодші брати повинні були отримати свої кошти по досягненню повноліття. Земськими маєтностями Гуляницькі не розпоряджались, однак утримували с. Тершів, наданий ще їхнім батькам³⁴. Згодом, у 1697 р., Георгій /

²⁷ Там само, спр. 477 (Чистова книга донесень, 1704 р.), арк. 1190–1194; ф. 14, оп. 1, спр. 146 (Чистова книга угод і донесень, 1687 р.), арк. 645.

²⁸ Там само, ф. 13, оп. 1, спр. 144 (Чистова книга вписів угод, 1688 р.), арк. 249; ф. 15, оп. 1, спр. 193 (Чистова книга донесень, 1681–1682 рр.), арк. 1529.

²⁹ Там само, ф. 13, оп. 1, спр. 452 (Чистова книга донесень, 1690 р.), арк. 513–514.

³⁰ Ігор Смуток, *Руська шляхта Перемишльської землі (XIV–XVIII ст.). Родоводи*, т. 1. (Львів: Простір-М, 2019), 511–512; Олег Дух, *Превелебні панни: Жіночі чернечі спільноти Львівської та Перемишльської єпархій у ранньомодерний період*. (Львів, 2017), 606.

³¹ Смуток, *Руська шляхта*, т. 1, 512.

³² ЦДІАЛ України, ф. 15, оп. 1, спр. 194 (Чистова книга донесень, 1688 р.), арк. 1696–1698, 1760, 2196; спр. 195 (Чистова книга донесень, 1689 р.), арк. 63–64, 1348.

³³ Там само, ф. 13, оп. 1, спр. 491 (Чистова книга донесень, 1711 р.), арк. 654–655.

³⁴ Там само, спр. 457 (Чистова книга донесень, 1693 р.), арк. 2028–2031.

Юрій та Григорій відступили свої права на це село брату Олександру і, мабуть, так само учинив Іван / Ян, діти котрого у Тершові не проживали³⁵.

Доля Григорієвих синів та їхніх нащадків склалася по-різному. Іван / Ян помер у середині 1700-х рр. Відомо, що у 1703 р. його та брата Григорія звинуватили у невивлаті якихось сум Георгію Погорецькому з сусіднього с. Созані, а в 1707 р. Іван / Ян вже згадується як покійний³⁶. Якоїсь значної ролі у політичному житті він не відіграв. Принаймні, свого батька не перевершив, хоча й намагався реалізувати себе на суспільному поприщі. Змолоду він перебував при дворі короля Яна III Собеського й у 1676 р. звався королівським покойовим дворянином. З кінця 1670-х рр. Іван / Ян відбував військову службу у панцерних королівських хоругвах³⁷. З 1684 р. й до кінця життя – він, як і батько, йменується носівським старостою³⁸.

На межі 1690–1700-х рр. Іван / Ян полишив Тершів та переселився до Сяноцької землі, де утримував у пожиттєвому володінні с. Новосільці та розпоряджався земськими маєтностями у с. Пелня³⁹. Двічі одружувався. Спершу – з Олександрою, дочкою Андрія Копистинського, місцевого руського шляхтича, землевласника у с. Топільниця. У 1691 р. його перша дружина була вже покійною⁴⁰. Удруге Іван / Ян побрався з Анною, дочкою бузького ловчого Адама Шептицького, землевласника з с. Розсохи⁴¹. У першому шлюбі народилися Андрій Йосиф, Антон та Аполонія, у другому – Вікторина. Скупі згадки про них першої половини XVIII ст. не дозволяють докладно реконструювати їхній життєвий шлях. Уперше старші син й дочка фігурують поряд з батьком у 1691 р. у судовій суперечці з Олександром Яворським, котрий домагався від Гуляницьких виплати якихось коштів. На той час родина Івана / Яна проживала у Новосільцях⁴². Повторно Андрій Йосиф та Антон діють у 1707 р., вже по смерті батька, під час конфлікту з мачухою Анною Шептицькою та зведеною сестрою Вікториною. Предметом сімейних чвар стало рухоме майно покійного батька⁴³. Андрій Йосиф у 1718 р. асистував дружині Констанції Вояковській, котра домагалася у перемишльському гродському суді від брата Йосифа виділення своєї долі спадку по батькові Георгію та матері Гелені

³⁵ ЦДАЛ України, ф. 14, оп. 1, спр. 228 (Чорнова книга вписів угод, 1721–1724 рр.), арк. 245, 931.

³⁶ Там само, ф. 13, оп. 1, спр. 475 (Чистова книга донесень, 1703 р.), арк. 2510; спр. 482 (Чистова книга донесень, 1707 р.), арк. 190.

³⁷ Там само, спр. 428 (Чистова книга донесень, 1679 р.), арк. 2532, 2549.

³⁸ Там само, спр. 438 (Чистова книга донесень, 1684 р.), арк. 3197; спр. 482 (Чистова книга донесень, 1707 р.), арк. 190.

³⁹ Там само, спр. 474 (Чистова книга донесень, 1703 р.), арк. 138–139; Archiwum Główny Akt Dawnych (далі – AGAD), metryka Koronna, sygn. S 15, s. 228.

⁴⁰ ЦДА України у Львові, ф. 13, оп. 1, спр. 438 (Чистова книга донесень, 1684 р.), арк. 2616; ф. 15, оп. 1, спр. 194 (Чистова книга донесень, 1688 р.), арк. 1212.

⁴¹ Там само, ф. 13, оп. 1, спр. 482 (Чистова книга донесень, 1707 р.), арк. 190.

⁴² Там само, спр. 455 (Чистова книга донесень, 1691 р.), арк. 2595.

⁴³ Там само, спр. 482 (Чистова книга донесень, 1707 р.), арк. 190.

Лешнівській⁴⁴. Антон у 1723 р. був звинувачений у невиплаті 20 зл. боргу Стефану Яворському Горошковичу⁴⁵.

На середину 1730-х рр. нащадки Івана / Яна були представлені Андрієм Йосифом та Аполонією, котра по смерті першого чоловіка, іновроцлавського стольника Симона Леськовського, удруге побралася з Казимиром Грабковським. Молодше покоління представляли діти покійного Антона – Антон-молодший та його четверо сестер. У цей час діти та внуки Івана / Яна виступають як спадкоємці Агнети Лесьовської, рідної сестри їхньої баби і прабаби Софії Лесьовської, котра померла бездітною та залишила у спадок с. Чижовичі у Перемишльській землі та рухоме майно. Суперниками Гуляницьких був львівський каштелян Матей Устрицький, також пов'язаний з Лесьовськими кривними зв'язками⁴⁶.

Андрій Йосиф пережив брата та згадується ще у 1748 р. у суперечці зі Ступницькими щодо поділу спадку по Копистинських у с. Топільниці⁴⁷. Попри недвозначні згадки про сімейний стан Андрія Йосифа, відомостей про його дітей немає. Відтак єдиним продовжувачем роду Івана / Яна у середині XVIII ст. був онук Антон. У другій половині 1740-х рр. він виорендовував у львівського ловчого Станіслава Гумовського с. Холоновичі і Кречкову у Перемишльській землі та утримував чи то в оренді, чи то у заставі с. Пелню у Сяночській землі⁴⁸. Як і батько, Антон йменується у 1747–1751 рр. бузьким підстолієм⁴⁹.

Георгій / Юрій, другий син носівського старости Григорія, також переселився на Сяноччину. Про це свідчить перепис посполитого рушення шляхти цієї землі, до якого Георгій / Юрій виставив власний почт⁵⁰. З 1713 р. він іменується

⁴⁴ ЦДДА України у Львові, ф. 13, оп. 1, спр. 505 (Чистова книга донесень, 1718 р.), арк. 145.

⁴⁵ Там само, спр. 519 (Чистова книга донесень, 1723 р.), арк. 1710. Варто зазначити, що у документах початку 1720-х рр. Антон йменується бузьким підстолієм.

⁴⁶ Там само, ф. 14, оп. 1, спр. 231 (Чистова книга донесень, 1734 р.), арк. 749–750, 763–765, 825.

⁴⁷ Там само, ф. 13, оп. 1, спр. 248 (Чорнова книга вписів угод, 1747–1748 рр.), арк. 810–813.

⁴⁸ Там само, спр. 570 (Чистова книга донесень, 1746 р.), арк. 2760; спр. 571 (Чистова книга донесень, 1747 р.), арк. 323, 1279, 1330; спр. 572 (Чистова книга донесень, 1747 р.), арк. 1902, 1936, 2226; спр. 573 (Чистова книга донесень, 1747 р.), арк. 88, 229, 314, 417, 739, 800; спр. 575 (Чистова книга донесень, 1748 р.), арк. 201, 269–273, 360, 517, 1282, 1733; спр. 576 (Чистова книга донесень, 1748 р.), арк. 719, 975, 1393; спр. 577 (Чистова книга донесень, 1748 р.), арк. 2333; спр. 584 (Чистова книга донесень, 1751 р.), арк. 2207; ф. 14, оп. 1, спр. 232 (Чорнова книга донесень, 1749–1750 рр.), арк. 100–101.

⁴⁹ Там само, ф. 13, оп. 1, спр. 248 (Чорнова книга вписів угод, 1747–1748 рр.), арк. 354; спр. 571 (Чистова книга донесень, 1747 р.), арк. 323, 1330; спр. 573 (Чистова книга донесень, 1747 р.), арк. 88, 229; спр. 575 (Чистова книга донесень, 1748 р.), арк. 360, 517; спр. 584 (Чистова книга донесень, 1751 р.), арк. 2207.

⁵⁰ *Akta Grodzkie i Ziemskie z czasów Rzeczypospolitej z Archiwum t. zw. Bernardyńskiego we Lwowie., w skutek fundacyi śp. Alexandra hr. Stadnickiego, wydane staraniem Galicyjskiego Wydziału krajowego*, t. XXII. (Lwów: Główny skład w księgarni Seyfartha i Czaykowskiego. Z I. Związkowej drukarni we Lwowie, 1914), 526.

гостинським підчасим, що свідчило про його місце у тогочасному соціумі, однак більш докладно про його діяльність нічого не відомо. Помер Георгій / Юрій у другій половині 1710-х рр.⁵¹. Відомо напевне, що він двічі одружувався. У шлюбі з Марією П'ясецькою мав дочку Терезію. Досягнувши повноліття, вона побралася з Дмитром Грабовським, шляхтичем з с. Созань⁵². У другому шлюбі, з Геленою Барановською, Григорій / Юрій залишив трьох синів – Антона, Яна та Ігнатія. Єдина згадка про них 1725 р. вказує на те, що брати переселилися до Сяноцької землі. Власних земських маєностей вони не мали, натомість виорендували або тримали у заставі шляхетську нерухомість. Зокрема, у середині 1720-х рр. брати виступають заставними посесорами с. Дидня, власності львівського мечника Марцела Дидинського⁵³. Пізніша доля Антона невідома. Ян, котрий обіймав з 1734 р. уряд брацлавського чашника, помер бездітним⁵⁴. Ігнатій із невідомою нам дружиною мав шестеро дітей. У 1750 р. Станіслав, Йосиф, Маріанна, Катерина, Елеонора і Терезія, як спадкоємці свого дядька Яна, позивалися з Йосифом Ляховським, котрий домагався від них виплати 360 зл., позичених у свій час дядькові⁵⁵.

Олександр найбільш знаний серед синів Григорія. Він викупив від братів права на с. Тершів й наприкінці 1690-х рр. став його одноосібним посесором⁵⁶. Упродовж 1700–1710-х рр. він перманентно конфліктував з адміністрацією Самбірської економії, відмовляючись сплачувати податки до королівського скарбу⁵⁷. Небайдужий до суспільних справ, Олександр у 1700-х рр. пробував себе на військовій службі. Зокрема, у 1703–1709 рр. був товаришем панцерної хоругви коронного крайчого і черкаського старости Стефана Потоцького та обирався депутатом для стягнення асигнат та відстоювання інтересів своєї хоругви у скарбових судах⁵⁸. Відповідні суспільні позиції підкріплювалися земським урядом: з 1705 р. Олександр зветься бузьким підчасим⁵⁹.

Одружився Олександр з Анною, дочкою Андрія Копистинського з с. Топільниці. Таким чином, він разом з братом Іваном / Яном побралися з

⁵¹ ЦДІА України у Львові, ф. 13, оп. 1, спр. 509 (Чистова книга донесень, 1720 р.), арк. 1221, 1296; спр. 524 (Чистова книга донесень, 1725 р.), арк. 1710.

⁵² Там само, спр. 229 (Чорнова книга вписів угод, 1722–1723 рр.), арк. 532; спр. 243 (Чорнова книга вписів угод, 1740 р.), арк. 36.

⁵³ Там само, спр. 524 (Чистова книга донесень, 1725 р.), арк. 1710.

⁵⁴ Там само, ф. 14, оп. 1, спр. 231 (Чистова книга донесень, 1734 р.), арк. 749–750.

⁵⁵ Там само, ф. 13, оп. 1, спр. 583 (Чистова книга донесень, 1750 р.), арк. 1091.

⁵⁶ Там само, спр. 473 (Чистова книга донесень, 1702 р.), арк. 227, 708; ф. 14, оп. 1, спр. 228 (Чорнова книга вписів угод, 1721–1724 рр.), арк. 245, 931.

⁵⁷ Там само, ф. 13, оп. 1, спр. 473 (Чистова книга донесень, 1702 р.), арк. 2278; спр. 474 (Чистова книга донесень, 1703 р.), арк. 138; спр. 505 (Чистова книга донесень, 1718 р.), арк. 1183.

⁵⁸ *Akta Grodzkie i Ziemskie*, t. XXII, 396, 451. ЦДІА України у Львові, ф. 13, оп. 1, спр. 482 (Чистова книга донесень, 1707 р.), арк. 409; спр. 485 (Чистова книга донесень, 1708 р.), арк. 1902; AGAD, metryka Koronna, sygn. S 15, 210.

⁵⁹ ЦДІА України у Львові, ф. 13, оп. 1, спр. 479 (Чистова книга донесень, 1705 р.), арк. 1583; спр. 505 (Чистова книга донесень, 1718 р.), арк. 1183.

рідними сестрами. Подружжя мало сина Йосифа та трьох дочок – Марію, Терезію і Юстину / Теодору. Олександрові дочки повиходили заміж за місцевих шляхтичів. Маріанна стала дружиною Стефана Дверницького, а згодом Андрія Хотецького; Терезія – Якоба Пацлавського Жидовича; Юстина / Теодора – Андрія Терлецького Петриловича, а згодом Костянтина Ступницького. Їхні нащадки – Дверницькі, Пацлавські, Терлецькі Петриловичі, Ступницькі – продовжували мешкати у Перемишльській землі принаймні до кінця XVIII ст.⁶⁰

Йосиф знаний з 1707 р., втім, у той час він ще був неповнолітнім. Перші більш-менш регулярні згадки про Йосифа датовані початком 1720-х рр. Відтак можна стверджувати, що саме у цей час він досягнув повноліття та самостійно провадив свої справи. Йосиф успадкував по батьку с. Тершів. Передача майнових прав від батька до сина була затверджена відповідним королівським привілеєм 1707 р.⁶¹ Поза тим, у 1730-х рр. він додатково виорендував війтівства у с. Волошиново, Лінина Велика Гвоздецької країни Самбірської економії⁶². На межі 1720–1730-х рр. Йосиф взяв у заставу за 3 000 зл. маєтки Яцентія Яворського Горошковича у с. Созані. Останній невдовзі після 1733 р. помер, і Йосиф відмовлявся повертати нерухомість його спадкоємцям до часу повної виплати вказаних коштів. Яворські ж вимагали відшкодування збитків, завданих під час утримання маєтків Гуляницьким. Справа розглядалася у перемишльському гродському суді й тягнулася не одне десятиліття, однак й до початку 1760-х рр. залишалася невіршеною⁶³.

Йосиф здобув певну освіту; збереглися його автографи, виконані латиницею⁶⁴. Про його участь у суспільних справах Перемишльської землі й загалом Руського

⁶⁰ Там само, спр. 611 (Чистова книга донесень, 1760 р.), арк. 572; спр. 642 (Чистова книга донесень, 1775 р.), арк. 29, 158, 1195; ф. 14, оп. 1, спр. 221 (Чорнова книга вписів угод, 1749–1758 рр.), арк. 328–329; ф. 165 (Крайовий комітет, м. Львів), оп. 6а, спр. 24 (Книга запису грамот, які підтверджують шляхетські походження), арк. 326–328.

⁶¹ Там само, ф. 14, оп. 1, спр. 228 (Чорнова книга вписів угод, 1721–1724 рр.), арк. 245, 931.

⁶² Там само, ф. 13, оп. 1, спр. 539 (Чистова книга донесень, 1731 р.), арк. 1504; спр. 540 (Чистова книга донесень, 1732 р.), арк. 1988; спр. 541 (Чистова книга донесень, 1732–1733 рр.), арк. 1416; спр. 542 (Чистова книга донесень, 1733–1734 рр.), арк. 2686; спр. 544 (Чистова книга донесень, 1735–1736 рр.), арк. 679.

⁶³ Там само, спр. 550 (Чистова книга донесень, 1739 р.), арк. 1577; спр. 551 (Чистова книга донесень, 1739 р.), арк. 1661, 1819, 2037; спр. 552 (Чистова книга донесень, 1739–1740 рр.), арк. 1484; спр. 553 (Чистова книга донесень, 1740 р.), арк. 1379; спр. 554 (Чистова книга донесень, 1740–1741 рр.), арк. 1649; спр. 557 (Чистова книга донесень, 1742 р.), арк. 122; спр. 560 (Чистова книга донесень, 1743 р.), арк. 1411; спр. 561 (Чистова книга донесень, 1743 р.), арк. 2051; спр. 564 (Чистова книга донесень, 1745 р.), арк. 1967–1968; спр. 576 (Чистова книга донесень, 1748 р.), арк. 266; спр. 578 (Чистова книга донесень, 1749 р.), арк. 966–969; спр. 583 (Чистова книга донесень, 1750 р.), арк. 1088; спр. 584 (Чистова книга донесень, 1751 р.), арк. 3171; спр. 598 (Чистова книга донесень, 1756 р.), арк. 208; спр. 610 (Чистова книга донесень, 1760 р.), арк. 1324; спр. 613 (Чистова книга донесень, 1761 р.), арк. 470.

⁶⁴ Там само, спр. 234 (Чорнова книга вписів угод, 1728 р.), арк. 90, 176, 180; спр. 248 (Чорнова книга вписів угод, 1747–1747 рр.), арк. 777; спр. 249 (Чорнова книга вписів угод, 1749–1750 рр.), арк. 304.

воеводства нічого не відомо. Йосиф жодного разу не згадується у документах Вишенського сеймику першої половини XVIII ст. Це доволі дивно, оскільки у нього для цього були усі передумови. Зокрема, як зазначалося, Йосиф був освіченим. По-друге, він перебував у родинних стосунках з сяноцьким війським Мацеєм Стефаном Ритаровським, з дочкою котрого був одружений. Останній належав до заможної верхівки місцевої руської шляхти, котра активно ангажувалася до суспільних справ на регіональному рівні. Мацей Стефан регулярно брав участь у засіданнях Вишенського сеймику й неодноразово обирався поборцем податків у Перемишльській землі. Через Ритаровських Йосиф поріднився з Устрицькими, впливовою родиною Руського воеводства, котрі значною мірою контролювали і визначали суспільно-політичні настрої шляхетського середовища Перемишльської і Сяноцької земель⁶⁵. Вочевидь, за такої підтримки Йосиф мав усе, щоб реалізувати свої амбіції на суспільному поприщі, однак його досягнення обмежилися отриманням земського уряду бузького підчасого (з 1728 р.)⁶⁶.

Попри одруження, про дітей Йосифа тогочасні документи перемишльського та сяноцького гродів не повідомляють. Немає згадок про перебування Йосифа у Перемишльській землі й після 1761 р. Припускаємо, що він полишив регіон та мігрував на інші терени.

Отже, родина Григорія Гуляницького вимушено переселилася на терени Перемишльщини наприкінці 1660-х – на початку 1670-х рр. та осіла у с. Тершові Самбірської економії. Григорій одружився з Анною Хмельницькою Пашкевич. Подружжя поховане у Лаврівському монастирі поблизу м. Старого Самбора. Нашадки Григорія та Анни представлені трьома поколіннями, котрі до середини XVIII ст. проживали на теренах Перемишльської і Сяноцької земель. Як свідчать їхні шлюби, господарська діяльність, суспільні інтенції тощо, вони цілком інтегрувалися до місцевого шляхетського соціуму. Дочки і сини Григорія поріднилися з місцевими шляхетськими родами. Подібної шлюбної політики дотримувалися й внуки від сина Олександра, котрі продовжували мешкати на Перемишльщині. Натомість нащадки Івана / Яна та Георгія / Юрія, опинившись на Сяноччині, родичаються з місцевою католицькою шляхтою. Сини і внуки Григорія намагалися реалізувати себе на суспільному поприщі. Втім, рівня свого батька і діда жоден з них не досягнув. Їхні успіхи не виходили за межі звичної моделі суспільних практик, прийнятих у місцевому рядовому шляхетському середовищі. Йшлося про спроби реалізувати себе на військовій та двірській службі, спорадичну участь у місцевому шляхетському сеймику та набуття земських урядів як маркеру певного суспільного статусу.

⁶⁵ Ігор Смуток, *Руська шляхта Перемишльської землі (XIV–XVIII ст.). Історико-генеалогічне дослідження*. (Львів: Простір-М, 2017), 248, 302–310.

⁶⁶ ЦДДА України у Львові, ф. 13, оп. 1, спр. 234 (Чорнова книга вписів угод, 1728 р.), арк. 87–88; ф. 14, оп. 1, спр. 232 (Чистова книга донесень, 1749–1750 рр.), арк. 390.

REFERENCES

- Boniecki, Adam. *Herbarz polski*, t. 7: Grabowscy–Hulkiewiczowie. Warszawa: skład główny Gebethner i Wolff w Warszawie, 1904. (in Polish).
- Dashkevych, Yaroslav. *Postati: narysy pro diiachiv istorii, polityky, kultury*. Lviv: Lvivske viddilennia IUAD im. M. S. Hrushevskoho NANU; Literaturna ahentsiia “Piramida”, 2007. (in Ukrainian).
- Dukh, Oleh. *Prevelebni panny: Zhinochi chernechi spilnoty Lvivskoi ta Peremyshl'skoi ieparkhij u rannomodernyj period*. Lviv: Vydavnytstvo UKU, 2017. (in Ukrainian).
- Kryvosheia, Volodymyr. *Kozatska elita Hetmanschyny*. Kyiv: IPIEND imeni I. F. Kurasa NAN Ukrainy, 2008. (in Ukrainian).
- Mytsyk, Yuriy. “Hulianytskyj (Hulialnytskyj) Hryhorij”. *Kyievo-Mohylianska akademiia v imenakh. XVII–XVIII st. Entsyklopedychni vydannia*. Kyiv: Vydavnychyj dim “KM Akademiia”, 2001: 161. (in Ukrainian).
- Smutok, Ihor. *Ruska shliakhta Peremyshl'skoi zemli (XIV–XVIII st.). Istoryko-henealohichne doslidzhennia*. Lviv: Prostir-M, 2017. (in Ukrainian).
- Smutok, Ihor. *Ruska shliakhta Peremyshl'skoi zemli (XIV–XVIII st.). Rodovody*, t. 1. Lviv: Prostir-M, 2019. (in Ukrainian).
- Stepankov, Valeriy. “Hulianytskyj Hryhorij”. *Polkovodtsi Vijska Zaporizkoho: Istorychni portrety*, t. 1. Kyiv: Vydavnychyj dim “KM Akademiia”, 1998: 81–100. (in Ukrainian).
- Stepenkin, Stanislav. “Nakaznyj hetman siverskyj Hryhorij Hulianytskyj”. *Siverschyna v istorii Ukrainy*, t. 7: 92–94. (in Ukrainian).
- Wójcik, Zbigniew. “Hulanicki Hrehory h. Ulanicki”. *Polski Słownik Biograficzny*, t. X, Wrocław-Warszawa-Kraków: PAN, 1963: 88–89. (in Polish).

POSTERITY OF THE STAROSTA OF NOSIVKA, COLONEL HRYGORIY HULYANYTSKY IN PRZEMYŚL LAND (SECOND HALF OF 17TH CENTURY – FIRST HALF OF 18TH CENTURY)

Ihor SMUTOK

Ivan Franko State Pedagogical University of Drohobych,
The Chair of World History and Special Historical Disciplines,
36 Ivan Franko str., Drohobych 82100, Ukraine
e-mail: smutokigor@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5430-163X>

The aim of the study is to study the family history of one of the prominent figures of the Cossack elite, the starosta of Nosivka, the Korsun colonel and the hetman – Hrygoriy Hulyanytsky. He and his family was forced to move to the territory of Przemyśl land in the late 1660s – early 1670s and settled in the village Tershove near Sambir. Hrygoriy married Anna Khmelnytska Pashkevych. Thus he became related to Khmelnytsky. Spouses are buried in the Lavrovsky monastery near town Staryj Sambir. The descendants of Hrygoriy and Anna are represented by three generations who, by the middle of the 18th century, lived on the territory of Przemyśl and Sanok lands. Hrygoriy and Anna had four sons (Ivan, George / Yuri, Olexandr, Hrygoriy) and four daughters (Anna, Anastasia, Marianna, Catherine). Ivan (1676–1703) inherited the title of starosta of Nosivka from his father, lived at the royal court in his youth and served in the army. He married twice. His descendants moved to the Sanok land. They are

known by the middle of the 18th century. George / Yuri (1681–1697) served as Crown Cupbearer in Gostyn. He had three sons and a daughter. They also lived in the Sanok land in the first half of the 18th century. Olexandr (1690–1718) remained in Tershove in Przemyśl land. In his youth, he served in the army. His successor was his son Joseph, Royal Cupbearer in Busk (since 1728). Their marriages, economic activities, social intentions show, that they were fully integrated into the local gentry society. The daughters and sons of Hrygoriy intermarried with the local gentry families. Grandchildren from the son of Olexandr, who continued to live in the Przemyśl region, adhered to a similar marriage policy. But the descendants of Ivan / Jan and George / Yuri, once in the Sanok land, intermarried with the local Catholic gentry. Sons and grandchildren of Hrygoriy tried to realize themselves in the public sphere. However, none of them reached the level of their father and grandfather. Their activities did not go beyond the usual models of social practices adopted in the local noble environment. That is, these are attempts to be realized in the military and yard service, sporadic participation in the local noble sejmyk and the receiving of reputable positions in district governments as a marker of a certain social status.

Keywords: genealogy, Cossack elite, Hulyanytsky, Przemyśl land, Przemyśl gentry.

Стаття надійшла до редколегії 27.11.2021

Стаття прийнята до друку 24.12.2021